

Четар УГА Антін Рудницький

Одна велика смуга страждань простяглась на шляху його життя з Волоського села в Болехові аж до 18 листопада 1922 р., коли остання грудка землі вершила його гріб.

Працював судовим урядовцем у Стрию. У 1909р. відбував військову службу в Перемишлі. Потім воював на італійському фронті. В кінці жовтня 1918 р. повернувся до Стрия і став учасником Листопадового зриву. Від 1919 р. проживав за кордоном як військовий кур'єр. Залишився вірним закликів Президента ЗУНРУ Петрушевича і не покинув УГА після катастрофи 1920 р. Помер у Празі у військовому шпиталі. Антін Рудницький — не остання жертва скитальців із землі Данила.

Священик Іван Озаркевич

Народився 05. 07. 1826 р. в с. Глибоке Богородчанського повіту. Парох в с. Белелуї, декан Снятинщини, заступник голови повітової ради. За його старанням у 1866 р. збудовано церкву в Красноставцях, а церкву в Белелуї розмальовано, відкрито школи в Белелуї (1852), Красноставцях (1867), збудовано міст через ріку Прут. Його тричі обирали послом до австрійського парламенту, де сміливо боронив інтереси своїх виборців. Він ставив питання про відкриття українських гімназій в Перемишлі й Чорткові.

У жовтні 1884 р. о. Іван Озаркевич з родиною переїхав до Болехова, де провів майже два десятиліття. Замість старої дерев'яної церкви Св. Мироносиць і Никодима побудував нову муровану церкву. 1892 року заснував церковне братство. В його домі гостювали І. Франко, М. Павлик, О. Кониський.

Перу Озаркевича належить історична дума „Примирення руських князів за Володимира Мономаха,” вірш „Кончина Романа, князя Галицько-Володимирського,” байка „Пес і Вовк.” Помер 09. 02. 1903 р. у Болехові, де й похований. Родині висловили співчуття А. Шептицький, Ю. Романчук, М. Грушевський.

Лікар Кость Ікалович

Про нього знаємо так мало. І світлини його теж нема. На груповій знімці, зробленій в Болехові в 1909 році з нагоди приїзду Митрополита Андрея Шептицького на тлі людини в білому можливо лікар Ікалович. Але це лише здогад.

Ікалович — фундатор українського захистку у Болехові. Присвятив своє життя громаді. Всім, хто звертався до нього, надавав допомогу. Серед них була і українська Аріадна — Наталя Кобринська, якій приніс передсмертне полегшення. А через рік сам згорів у тифозній гарячці. Його не стало 13 березня 1921 року (народився 6 січня 1861 року).

Приїхав до Болехова Кость Ікалович з Болгарії, де був лікарем при королівському дворі. Навчався у Відні та працював на кафедрі експериментальної патології. Йому належить низка наукових праць. У Болгарії сестра короля закохалася у придворного лікаря Ікаловича. Той відповів їй взаємністю. Щастя було коротким: їх розлучили. Вродливий високого зросту мужчина не знайшов у собі сили забути кохану. І до кінця своїх днів беріг єдину любов.

Якось, повернувшись від хворого, лікар Ікалович побачив на своєму тілі тифозну вошу. Зрозумів, що вже не врятуватись. Попросив покликати декана Володимира Сухого, священика-катехита Андрія Галандюка і Сімкова. При них була складена остання воля-заповіт: його прекрасна вілла має стати українською захоронкою. Так і було до 1944 року.

Похорон Костя Ікаловича зібрав людей з навколишніх міст і сіл. Його домовина лежала на санях, запряжених сірими волами. За нашим звичаєм такими почестями віддячують великих духом людей.

Педагог Омелян Савицький

У Болехові є його дім (вул. Січових Стрільців, 21), а також могила на міському цвинтарі. Його іменем названа невелика вуличка.

Омелян Савицький народився 1845 року в с. Грабівка тепер Калуського району. Закінчив філософський факультет Львівського університету, захистив докторську дисертацію з фізики та математики. Вчителював у Львівській академічній гімназії. До 1914 року був директором гімназії у Тернополі, викладав математику, автор перших україномовних підручників з математики та фізики.

Останні роки провів у Болехові. Його дружина Іванна Савицька разом з сестрою лікаря Ікаловича Елеонорою Петрович допомагали Наталії Кобринській в організації захоронки та працювали в ній. Помер професор 1921 року.

Новеліст, священник Михайло Петрушевич

Відбита частина хреста, заросла травою могила... Все говорило про забуття. Тільки з відродженням Української держави група болехівчан почала вивчати, хто похований на міському цвинтарі. Так була знайдена могила о. Михайла, який народився 1869 року в родині священника Степана Петрушевича — пароха Добрян на Стрийщині.

Спочатку був реставрований хрест із розп'яттям (робота Є. Пінаса), поновлено напис на хресті. Згодом могила була повністю поновлена, відправлена па-нахида, а над могилою галицького письменника-священника вперше після довгих років мовчанки прозвучало слово про нього, про його творчість.

Після закінчення в 1889 році Станіславівської гімназії Михайло Петрушевич вчився у Віденській духовній семінарії. За своє коротке життя (1869-1895) надрукував в „Зорі” (1895) нариси: „Паламар”, „Душа”, „Вибори”, „Градобр”, а також поетичні твори. Йому належить переклад драми Шіллера „Марія Стюарт”. У нарисі І. Боднарука „Стрийський Парнас” написано: „Серед книжок, які дарував о. Богдан Кирчів для бібліотеки НТШ, були 4 грубі зошити поезій священника ... о. Михайла Петрушевича, талановитого новеліста”. Був він і поміником. Збирав народні назви рослин, опрацював етимологічний словник „Руский словарь”, в якому подані церковно-слов'янські слова з перекладом на грецьку, латинську й німецьку мови, з якого надруковано тільки перший зошит на 60 сторінок в Коломиї 1895 року.

Помер 8 вересня 1895 року

Декан Володимир Сухий

Народився у Львові 8 березня 1889 року. В день рукоположення молодому священнику мама подарувала золоту чашу. У віці 29 років о.Сухий приїхав до Болехова і став парохом церкви на Волоському селі. Його життя — це приклад служіння Богові й Україні. О.Володимир вів аскетичне життя. Всі його доходи йшли на благодійні та громадські цілі. Опікувався захоронкою, працював у Просвіті, був членом окружної філії Просвіти, в домі Н. Кобринської (після її смерті) організував бібліотеку, керував аматорським гуртком, очолював Марійське товариство при церкві

св. Мучениці Параскеви і товариство Відродження (тверезості), співпрацював з Союзом українок. Піддержував діяльність ігумена гошівського монастиря о.Шипітку. Польська адміністрація переслідувала о. Сухого грошовими карами, частими арештами. Митрополит Шептицький бажав, щоб він став єпископом Холмщини, але цього не допустила польська влада.

Декан Володимир Сухий не зрадив віру своїх батьків, не прийняв московського православ'я, відправляв Службу Божу вдома, незважаючи на заборону та переслідування. В останню дорогу (14 квітня 1953 р.) декана Сухого винесли з церковної резиденції. Плакали дорослі і діти, сумно зітхали-шуміли смереки, що густим лісом росли навколо будинку і були свідками його важких дум та душевного болю, бо не могло його серце бути байдужим до страждань народу, які приніс дикий наїзник. Щасливий кожний, хто бачив декана Сухого, сповідався в нього, молився разом з ним: він світився святістю.

Письменниця Наталя з Озаркевичів Кобринська

Для неї служіння народові було найголовнішим. Особливо уболівала над долею жінки, яка не мала рівних прав з чоловіком.

Вона народилася 8 червня 1855 року в с. Белелуї коло Снятина. Її батько — священник Іван Озаркевич, мати походила з родини Окуневських.

19-річною дівчиною вийшла заміж за священника Теофіла Кобринського, композитора, громадського діяча. Через вісім років обірвалося їхнє щастя: він помирає, а вона, молода вдова, кладе в труну свої довгі чорні коси разом з клятвою: ніколи не виходити заміж. Важко пережила цю велику втрату, але вистояла і взялась за працю на користь літератури, громадської справи.

У Відні пише перші твори — „Дух часу”, „Задля кусника хліба”, у Цюриху в університеті слухає лекції з політекономії, філософії. Повернувшись із закордону, живе у Болехові. Організує Товариство руських жінок у Станіславі, разом з Оленою Пчілкою видає перший жіночий альманах „Перший вінок”. В 1903 році, після смерті батька, купила невеликий бідинок з білою верандою. В ньому дожила до останніх днів. Ходила завжди в чорному. Тільки на свята одягала народну ношу. В час Першої світової війни помагала Січовим Стрільцям, збирала кошти для них.

У Болехові Наталя Кобринська творила, переживала невдачі, вдивлялася в майбутнє українки. Для неї тут сосни пахли ладаном, а вечір — м'ятою.

Тут вона ловила вранішні промені, слухала музику берези, що росла біля її дому. Жила самотньо. Розвіюючи тишу, старечими руками видобувала Шуманові мелодії. Потім фортеп'яно продала, і в домі запанувало мертве мовчання. 22 січня 1920 року вона пішла з життя у самоті. Поховав її о. Сухий. На надгробному пам'ятнику викарбовано: „Мене вже серце не болить”.

Автор прозової збірки „Сумний Христос” Ольга Дучимінська

Вона була доброю приятелькою Наталії Кобринської. З нею у весняні вечори слухала спів соловейка над Свічею, ходила в зимову заметіль тихими нічними вулицями Болехова чи в осінню негоду розділяла її сум і душевний біль. «... У дощові вечори я клалася в постіль, а Вона, заложивши руки на плечі, ходила своєю імпульсивною ходою по кімнаті і розказувала... Забувала, — пише Ольга Дучимінська у спогадах про Наталію Кобринську, — про мою при-

сутність. Розвивала спомини золотою парчею, ткані в узорі гарних переживань, то знов білою доріжкою рушника про свої далекі подорожі або чорною тканиною тяжких переживань і болів своєї душі. Тепер Вона почувала себе самотньою і покривдженою. Часом і сірий ранок нагадував нам пору спочинку”.

Ольга Дучимінська прожила довгих 105 років. Пройшла хресну дорогу: 23 листопада 1949 року була арештована, два роки її тримали в камері-одиночці, катували. Військовий трибунал засудив її до 25-річного позбавлення волі і відправив у табори. Дучимінській тоді було 68 років. Непосильна праця, постійні фізичні і моральні знущання, заборона листуватися не зломали її. В неймовірно важких умовах альтруїзм, інтелігентність, шляхетність духу Ольги Дучимінської додавали сили іншим політ в'язням. Вона не перестала любити людей і світ, в якому зазнала стільки кривди. Вийшла на волю, коли їй було 75 років.

Народилася 8 червня 1883 року в с. Миколаєві Бібрського повіту. По закінченні семінарії працює вчителькою, друкує поезії в „Літературно-науковому віснику”. В 1909 р. разом з чоловіком та донькою переїздить в с.Тяпче біля Болехова. В 1914 р. Петра Дучимінського забирають на фронт. Ольга залишається з трьома малими дітьми. У 1918 р. Петро Дучимінський був серед тих, хто встановлював Західно-Українську Народну Республіку у Львові. Пізніше став комендантом залізничної станції у Болехові, з армією УГА дійшов до Києва, після краху армії — інтернований в Чехословаччині. Після окупації Польщею Західної

України повернення додому стало неможливим. При найменшій нагоді дружина потай навідує його. Обидвоє з болем переживають несподівану смерть двох молодших дітей.

... Після повернення із заслання до Львова письменниця знайшла захист і притулок спочатку в Ірини Вільде, пізніше, після багатьох митарств, замешкала в Мирослави Антонович в Івано-Франківську, з якою Ольга відбувала ув'язнення. Їй було вже 95 років. Їхній будинок був подібний на барак. Але вони любили його. 24 вересня 1988 року Ольга Дучимінська померла. На могилі поставили дерев'яний хрест з терновим вінком, переплетеним привезеним з табору колючим дротом, і червоною калиною.

А в Болехові її, авторку „Туги поета”, „Дзвонів”, „Легенди літньої ночі”... згадують, бо не раз, цькована і переслідувана більшовицькими агентами, Ольга Дучимінська приїздила сюди, шукаючи хвиливого відпочинку, щирої розмови. І сьогодні письменниця промовляє до нас:

З любові, що палить душу
І що ціле життя палила,
Я її плекала, пестила...
Бо любити Україну мушу...
Ах, та любов спалила душу!

Скульптор Михайло Гаврилко

В домі Наталії Кобринської стояв бюст Т. Шевченка роботи Гаврилка. Доля цього погруддя сумна: після смерті письменниці довгий час воно стояло в Ольги Глинської, пізніше в Ірини Керницької. Тепер погруддя пропало. А воно — свідок перебування скульптора у Болехові, його поваги до Н. Кобринської.

Народився 5 жовтня 1882 року в с. Свинківка на Полтавщині. Вчився у Кракові, працював у Болехові. Його барельєфи Шевченка користувалися великою популярністю. Брав участь у конкурсі на проект пам'ятника Шевченку в Києві і за виконаний проект у 1911 році одержав третю премію. Тоді ж виконав ювілейну медаль Кобзаря.

Пройшов бойовий шлях як січовий стрілець поруч з художником Іваном Іванцем, поетом Романом Купчинським, істориком Антоном Лотоцьким... І тоді Гаврилко продовжував творчо працювати.

Помер у Полтаві 1922 року.

Журналіст Ярослав Гриневич

1943-1944 рр. у Болехові працював адвокатом. Про цей час Ярослав Гриневич залишив спогад „З праці у Болехові”.

Народився у Львові 31 березня 1898 року. Його батько — вчитель гімназії, мати — письменниця. Закінчив академічну гімназію і в 1916 році вступив до Українських Січових Стрільців. Належав до гуртка УСС — артистів українського театру. На світліні, що є тут, сфотографовані члени того гуртка (перший зліва стоїть Ярослав Гриневич).

Був учасником боїв за Львів. У 1919 році приділений до Української Галицької Армії. Ранений в 1920 р. і був звільнений зі служби в армії.

Правничі студії закінчив у Кракові. В 1935 р. відкрив адвокатську канцелярію в Надвірній. З 1940 р. на Холмщині в Грубешові захищає українців перед німецькою владою та польськими коляборантами. У Болехові, крім адвокатської роботи, працює як голова Делегатури Українського Допомогового комітету. Був арештований гестапо. Після звільнення емігрує на Захід, а в 1949 році виїздить до США. Він був членом „Спілки українських журналістів у США”, членом управи Українського Літературно-Мистецького Клубу, членом-основником організації колишніх вояків-українців в Америці.

Він написав біографічний нарис „Катря Гриневичева”, п'єсу „Наступ на Бірчу” (з побуту УПА), збірку статей „Доля України на митарствах”. В зібраних Гриневичем матеріалах під назвою „Лови” (вони, як і весь доробок журналіста, зберігаються в НТШ Нью-Йорку) подано злочинні дії Радянського Союзу під час насильного повернення „своїх” громадян. Він особисто знав багатьох мистців, письменників. Його „Три портрети” про зустрічі з Іваном Франком, Миколою Вороним, Олексою Новаківським чи „Пам'яті ...Сергія Литвиненка” — це розповіді про великих людей України.

Помер 25 березня 1978 року.

Письменниця Михайлина Рошкевич

Після смерті батька, Лолинського пароха, жила в Болехові в родині Озаркевичів. Тут познайомилась з Йосифом Іванцем і в 1890 році вийшла за нього заміж.

Дочка священика, а відважилась відгукнутись на воляння І. Франка повернутись до народу, до його болів і страждань, написавши декілька оповідань.

Г. Цеглинський пише: „Таку вже Бог долю судив” — це перлина в новелістиці. Глибокий погляд в життя народне, котре тут видно в кождім

уступі, відчувається в кождім слові... Артизм у високій степені.. На М. Рошкевич покладає новелістика наша великі надії.”

Її перу належать такі твори: „Кума з кумою”, „Таку вже Бог долю судив”, „Теща”, „Спогади про Франка”, „При звуках музики”, „З моїх спогадів про Н. Кобринську”.

Відійшовши від літературної праці, Михайлина присвятила себе сім'ї. Дала освіту трьом синам. Всі вони пішли в Січові Стрільці. Найстарший став відомим художником, середній — адвокатом, наймолодший — лікарем. 1920 р. поховала чоловіка. В 1944 році виїхала в Чехословаччину. Два сини пішли в Повстанську армію. Найстаршого сина, Івана Іванця, більшовики згноїли на мідних рудниках Уралу, а його творчий доробок знищили. Бібліотеку Михайлини Рошкевич - Іванець спалили.

В одному з листів в Україну вона пише: „Я думками в своїм краю, по тих усіх сторонах, куди мене судьба носила від дитинних літ аж до мого виїзду. У своїх думках стримуюсь над Свічею при Гошівським монастирі, там де і моя свіча горіла”.

Поволі тікає життя. Михайлина втрачає зір. Перо не слухається. Хочє писати... та час упущено.

Її не стало 22 червня 1957 року.

Письменник Василь Лукич

Це літературний псевдонім нотаріуса Володимира Левицького (народився 2 вересня 1856 року на Львівщині). Деякий час працював у Болехові, був частим гостем в родині о. І. Озаркевича, разом з Іваном Франком, Костем Старосольським — начальником суду, Юліаном Сельським — судовим ад'юнктом. Франко не раз бував у домі Лукича в Болехові, де завжди була приготована для нього окрема кімната. Влітку 1886 року переїхав до Стрия, де видав з допомогою І. Франка найкращий в той час альманах „Ватра”, що вийшов у 1887 році. Весь дохід з цього альманаха пішов на бібліотеку „Касина” та громадські організації. В той час Василь Лукич знайшов автограф поеми Юрія Федьковича „Новобранець”. Ще в 1875 році в журналі „Ластівка” помістив два оповідання: „Музика у вовчій ямі” та „Премудрий жид”. Велика заслуга Лукича як редактора окремих публікацій і видавця календарів, альманахів, літературних творів українських письменників.

Був редактором журналу „Зоря”. З 1897 року працював у Винниках, де помер 6 жовтня 1938 року.

Поручик Іван Іванець

Серед Січових Стрільців, що першими ввійшли з боями в Болехів, був свояк письменниці Наталії Кобринської Іван Іванець. Тут, в її домі він виконав проект прапора УСС, який пізніше виготовив комітет пань у Львові, а Андрей Шептицький урочисто його посвятив.

Батько митця о. Йосиф Іванець жив у Болехові, тут він одружився з Михайлиною Рошкевич. Народився Іван Іванець 1893 року в с. Новосілки Гостинні, повіт Рудки (тепер Львівська обл.). 1912 року закінчив Львівську гімназію, а після Першої світової війни — юридичний факультет Празького університету та Українські Празькі студії малярства. Під час національно-визвольних змагань був у рядах УСС. З четарем Герасимовичем засновують Пресову квартиру, завдання членів якої була культурно-освітня праця. Вони зорганізували стрілецьку читальню і бібліотеку. Збирали відомості про походи та життя УССів. Як малярі у війську працювали Юліан Назарак, Осип Сорохтей, Лев Гец, Іван Іванець, скульптор Михайло Гаврилко.

В той час І. Іванець створив такі картини, зарисовки, малюнки: „Гармати, вперед!”, „Стежа”, „Допомога села”, „Тиф на Поділлі” та інші. Він, як член комісії корпусної команди, перевіряв упорядкування могил УСС на полях від Болехова до ріки Стрипи.

Разом з Левком Лепким ввели військову форму Січового Стрільця — шапку-мазепинку, змінили крій австрійської військової блюзи. З 1927 року жив у Львові, був одним з редакторів журналу „Червона Калина” та альбому „Українські Січові Стрільці” (Львів, 1935).

1944 року репресований. Помер на засланні в Сибіру, на мідних рудниках Уралу 1945 або 1949 р.

Митець Михайло Черешньовський

У Болехові в 1940 році він відкрив майстерню народної різьби по дереву і жив до 1942 року. Тут, на міському цвинтарі, залишилася маленька могила його сина.

М. Черешньовський народився в 1911 р. на Лемківщині в селянській родині. Вчився у школі промислу в Коломиї, потім в Інституті пластичного мистецтва ім. Щепанського у Кракові. У Болехові одночасно з роботою в майстерні Черешньовський підпільно працює як референт групи „Бескид УПА Захід.” Потім була мобілізація в Червону армію, звідки втік. В

Німеччині після табору для втікачів М. Черешньовський живе і працює в Міттенвальді (1947-1950), потім у Мюнхені (1950-1951). Працює над серією Мадонн, портретами Степана Бандери, створює монументальний пам'ятник героям.

1951 р. приїжджає до Америки. Творить величний пам'ятник Лесі Українки. З 1973 р. був головою Об'єднання Мистців-Українців в Америці.

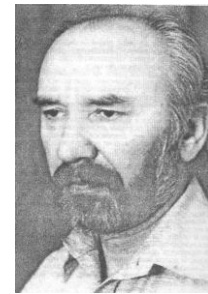
У 1963-1964 рр. працював в Гантерській церкві св. Івана Хрестителя, де з липового дерева скомпонував іконостас з орнаментом, основаним на народних мотивах — колосків пшениці, виноградної лози, зірок і круглих ліній „безконечників”. У такому стилі виконав кивот, престол, тетрапод, стояк під Євангелію. Різьблені об'єкти в церкві св.Івана - Хрестителя створюють ідеальні умови для людини, яка веде розмову з Богом. В тому полягає велич мистецького таланту Михайла Черешньовського.

Всі його пам'ятають як людину доброго серця, ідеаліста, якого не цікавили матеріальні питання.

Він помер 1994 року в Нью-Йорку. Похований в українському пантеоні — на цвинтарі у Савт-Бавнд Бруку.

Журналіст і поет, політичний діяч Зеновій Краківський

Він з тих, що пройшли життєву крутизну і не зішли із вибраного шляху. Про себе він писав: „Мене арештували в 49-ому, 58-ому, 67-ому, 80-ому. Я відбував у критках, у дурдомах, у таборах... Я сидів по карцерах, по бурах, я був на засланні. Якщо позбирати все до купи, то набереться 26 років. Половина людського віку. А в мене?! Чи не весь вік... На волі я теж не виходив з трибу... Словом, я зазнав багато втрат. Але що все це значить проти того диявольського почуття людської гордості, яке я маю від пережитого.. Я плакав хіба в „Невольницьких плачах”! Я боявся хіба що розмитися з честю! Я за всі терміни не написав своїм катам ні одної заяви! Я завжди й донині був гордий з того, що я націоналіст”.

З. Краківський — еталон сильної волі і стійкості, непохитної любові до рідного краю і беззастережної непримиренності до його ворогів, високої готовності померти за його щастя. Щоб володіти такими високими якостями характеру, потрібно мати рідкісний дар.

Кожне його поетичне слово — це кремінь, це схоплений крик над свіжою могилою, це пекучі сльози... „Невольничі плачі” Зеновій

Красівський писав три роки у Владимирському Централі в Росії. Вірші збірки розійшлися по тюрмі, по таборах, звідти проникли на волю... Опубліковані в Лондоні 1984 року. Нагорода за кордоном — премія ім. І. Франка.

Він світові сказав про неволю України:

Задзвоню я в свої ланцюги,
Піде лемент по світі,
А лукаві мої вороги
Будуть з жаху тремтіти.

Будуть кущим подертим рядном
Бруд століття вкривати.
Ти ж мани мене білим крилом
У зелені Карпати.

Народився 12 листопада 1929 року в с. Витвиці. Закінчив Львівський університет, одержав філологічну освіту. В 1964 році став членом підпільної організації „Український фронт”, співавтором його програмних документів та редактором журналу „Воля і Батьківщини”. В той час пише добірку віршів „Месник” та історичний роман „Байда”.

1987 р. повернувся в Україну, жертвовно віддає себе політичній боротьбі як Голова Проводу ОУН в Україні. Причетний до створення ряду партій і громадсько-політичних рухів.

1990 р. Зеновій Красівський був на відкритті пам'ятника Наталії Коринської в Болехові. Виступав і біля її могили, і біля пам'ятника. На цвинтарі він промовив такі слова: „Зрада Батьківщині починається зі зради віри батьків”.

20 вересня 1991 року на 62-ому році життя відійшов у вічність.

Священик-патріот Андрій Бандера

Щопонеділка він їхав до Болехова на торговицю, щоб купити необхідне для родини. Здалека було чути стукіт копит старого коня, що ледве тягнув віз. Повертаючись назад, священик заходив до „Надії”, щоб перекусити шматком хліба з муштардою. А тоді їхав на возі у Волю Задерецьку, де мав парохію.

Арешт сина Степана був для о. Андрія важким ударом, проте не нарікав, а тільки казав: „Степан в тюрмі сидить не за баярство, а за велику справу. Це добре!”

Батько Степана Бандери народився 11 грудня 1882 року в м.Стрию. Закінчив Стрийську гімназію, потім богословський факультет Львівського

університету. Став парохом у Старому Угринові. В листопаді 1918 року був активним учасником подій національно-демократичної революції на Калущині. У 1919 році о. Андрій – посол Української Національної Ради ЗУНР у Станіславів від Калуського повіту, згодом капелан УГА. В 1928 році о. Андрій разом з сином Степаном були арештовані і звинувачені в організації панахиди та мітингу пам'яті героїв, які загинули в боротьбі за волю України. Вдруге арештують батька і сина у Калуші в 1930 році за підготовку зустрічі-вітання митрополита А. Шептицького.

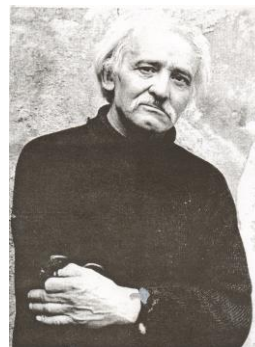
У Волі Задерецькій родина Бандерів оселилася в 1933 році. Любила тут селяни свого священика за простоту і щирість. Після арешту Степана в 1934 році о. Андрія переводять в ще біднішу парохію, в с. Тростянець Долинського повіту. На світліні, що поміщена тут, є о. Андрій серед тростянецької дітвори.

В половині лютого 1940 року був перший загальний вивіз українців з Долинщини. Священик, що мав веселу вдачу, старався підбадьорити людей. В розмові з цією сивоголовою, невисокого росту людиною щезали сум, журба, тривога на обличчях присутніх. Отця Андрія і його двох доньок арештували

23 травня 1941 року. Після долинської була тюрма в Станіславі, де допитували, вибивали зізнання. На п'ятий день його перевели до Києва у третє управління НКДБ УРСР. Розстріляли греко-католицького священика, громадсько-політичного діяча, батька Степана Бандери 10 ним місцем, де жеврітиме нетлінним і непогасним вогнищем „...свята Віра, прекрасне Слово, давня Слава, будуча Сила”.

Митець Опанас Заливаха

Повернувшись із заслання і не маючи засобів на існування (його ніде не приймали на роботу), художник працював у Болехові над декором дитячого кафе „Чарівне горнятко.” Під його рукою народилася прекрасна і добра казка. Це було справді диво. Діти з батьками чи без них прибігали сюди посмакувати морозиво чи тістечками. Правда, роботу О. Заливаха не встиг завершити: хтось „достукався.” Художникові довелося покинути Болехів. Мав неприємності і Володимир Тимків, який запросив митця.

Де ж поділось „Чарівне горнятко”? Де робота відомого у світі українського митця? Нема. Знищена. Так за радянських часів здирали у Київському університеті

ім. Т. Шевченка вітраж — де було зображено поета на повен зріст, на всю духовну велич в стані праведного гніву: ”Чи буде суд, чи буде кара! Повинна бути, бо сонце стане і осквернену землю спалить”...

Опанас Заливаха народився 26 листопада 1925 року на Харківщині. Вчився в художньому училищі, потім в Академії Мистецтв. Працював в Івано-Франківську у Художньому фонді. Поїздка на Косівщину була глибоким переломом у світогляді молодого митця, поворотом у спрямуванні енергії в річище національного думання і національного самосвідомлення. Мистецький дух художника поєднує в собі ліричність, романтику, філософські роздуми

Поет-священик Ярослав Лесів

Він мріяв про музей рушників у рідному селі, та судилось йому пізнати важку долю політичного в'язня... Він ніс людям світло добра, а за ним ходили запроданці-ночоброди, щоб продати його за гріш нікчемний...

Серед гір, що впираються в небо, — село Лужки. Там 3 січня 1945 року побачив світ майбутній поет, священик Ярослав Лесів. Колискової йому співали

хурделиці, старезні сосни присипляли малу дитину, а постріли борців за волю України гартували в хлопця дух справжнього лицаря.

Ярославу Лесіву було 22 роки, коли його за самовіддану діяльність у національно-визвольному процесі було арештовано і засуджено до семи років позбавлення волі. У 1979 році був ув'язнений вдруге, у 1981 засуджений до 5 років концтаборів. „Я маю велику радість, що із страшних тюрем,— писав о. Лесів,— я не виніс і крапельки ненависті до катів своїх, а, навпаки, саме там навчився по-справжньому любити людей. За ґратами він зустрічався з політв'язнями Михайлом і Богданом Горинями, Іваном Гелем, Опанасом Заливахою

Після звільнення о. Ярослав - активний член комітету захисту УГКЦ. 1988 року став священиком. З групою вірних проводить голодівки-протести за легалізацію його рідної церкви. Після легалізації Греко-Католицької Церкви о. Ярослав — декан в Долинському районі.

Його перу належать такі поетичні збірки: „Мить”, „Т.Т.Тюремна тиша”, „На лінії болю”, „У небі пісня обірвалась”.

Розумів свою місію. Передчував задовго до тієї трагічної ночі:

Чорна тінь за мною ходить,
Чорно стелиться під ноги:
Чорні тіні — ночоброди

Облягли мої дороги.

І колись за вулиць скрутом
Вдарить в сонячне сплетіння
Упаду, сплетуся спрутом.
Перетворюся в коріння.
Стану деревом терновим,
Закохаюся в калину,
Стану мріяти однова
Про одвічний хрест людини.

Вістка про смерть о.Ярослава у ніч з 9 на 10 жовтня 1991 року за нез'ясованих обставин в автомобільній катастрофі була подібна до блискавки. Розум не сприймав жахливого вироку долі.

Єпископ Микита Будка

Хто вчився в Болехівській школі в 1942 році, той пам'ятає єпископа Микиту Будку, що приїжджав до учнів, вів з ними розмову. Ніби заворожені, з трепетом у серці слухали його діти. Дехто і дотепер зберігає знімку-пам'яку про цю зустріч. Залишилася ще одна світлина, зроблена на подвір'ї біля школи. На ній — єпископ , священик

А. Галандюк, директор Й. Назар, вчителі: М. Чекалюк, Є. Рибачька, І. Дармохвал, В. Муращик, І. Сімків.

Єпископ Будка — церковний діяч, доктор богослов'я народився 7 червня 1877 року в с. Добромірці Збарзького повіту. 1905 року отримав священичі священня з рук Митрополита Андрея Шептицького. Єпископська хіротонія відбулася у Львові 14 жовтня 1912 року. Того ж року був призначений першим єпископом для католиків-українців в Канаді, пробув до 1927 року. 1928 року у Львові став Генеральним Вікарієм української католицької Митрополічної Капітули.

11 квітня 1945 р. ув'язнений більшовицькою владою на 8 років.

Помер 1 жовтня 1949 р. в таборі Караганди (Сибір).

Дисидент Іван Мандрик

Народився 24 січня 1937 року в селі Сукіль Болехівського району. Працював екскаваторником на Болехівському керамзитовому заводі. У 1966 р. організував підпільну групу "За волю!", яка згодом увійшла до УНФ. До її складу входило близько 40 осіб.

Згадує його дружина Катерина: "В нашій хаті друкувався журнал "Прозріння", вийшло декілька номерів, журнал "Вісник". Іван був і редактором, і дописувачем. Матеріали хтось приносив, але хто, я не знала.

Ніхто з моїх родичів про те не знав. Слово Україна було для нього святе. Врив, що вона буде самостійною, суверенною державою. В усьому був зі мною відвертий, але тут говорив: Не питай хто приходить до нас, бо як будуть мучити, то не витримаєш і скажеш, а так не знаю і все, а я нічого не видам, не зможу ходити по світі, щоб на мене хтось плакав".

Заарештований 17 вересня 1979 року, був закатований. Родині повідомили, що він покінчив життя самогубством. Тіло покійного, видане родині, було знівечене (перелом основи черепа, перелом хребта, ребер, ножева рана під лівою пахвою). За твердженням Миколи Крайника, в його кримінальній справі на 163 аркуші записано наступне: Мандрик Іван Миколайович помер внаслідок одержаної травми під час виконання службових обов'язків (?).

Красзнавець Роман Скворій

Він ніколи не згадував про своє дитинство, своїх рідних... В розмові любив ділитися своїми знахідками. Дитинно радів кожному відкриттю, був закоханий у книгу. Його цікавила історія нашого краю, постать Наталії Кобринської... Він міг годинами читати свій переклад „Слова о полку Ігоревім”, говорити про його „білі” плями.

Р. Скворій — творець красназничого музею у Болехові. Саме він подбав про встановлення пам'ятника письменниці-феміністки у місті, про реставрацію могили священика-письменника Михайла Петрушевича. Скільки зусиль приклав, щоб відбулося перше свято міста — його 620. За його проектом прийнято герб міста. За інших обставин, в іншому суспільстві Роман Теодорович був би вченим-дослідником старовини. Але жив у державі, в якій людина боялася свого власного імені, не сміла признатись звідки родом.

Він любив сцену. Виступив у ролі пана Шумінського в інсценізованому творі Н. Кобринської „Дух часу”, у виставі „Соломія Крушельницька” — в

ролі Михайла Рудницького. Цей його виступ, напевно, болехівчани ніколи не забудуть. Романа Скворія бачили на сцені і в „Боярині” Лесі Українки, і в драмі „Гетьман Дорошенко” Людмили Старицької-Черняхівської.

Хотів, щоб у Болехові на центральній його площі постав пам'ятник Івану Франкові.

Пішов з життя, полишивши нам свої думки у працях „В Болехові баталія...”, „На болехівських видноколах”, „Розгадка Бубнища”...

Роман Скворій помер 20 лютого 1996 року. Вузкими стежинами серед високих снігів приходили прощатись з ним його однодумці... Несли калинові вінки із синьо-жовтими стрічками. Стояли у глибокій зажурі... Він не почув тих високих слів, що були сказані про нього лауреата премії ім. Вагилевича, першого почесного громадянина Болехова. Роман Скворій похований на міському цвинтарі. Ппоруч могили Озаркевичів. Він жив на вулиці Озаркевичів. І написав дослідження про родину Озаркевичів, з яким виступив біля пам'ятника Наталії Кобринській перед делегатками другого Світового Конгресу Союзу українок 10 липня 1994 року.

Якось він поскаржився: „Маю багато написати. Не встигаю...”

Голова товариства ОУН-УПА Степан Чекалюк

До Незалежності України ішов через безсонні чорні ночі, ішов по тернистій дорозі, ішов крізь провалля. Не раз падав у знемозі, але знаходив у собі силу піднятися, подати іншим руку допомоги. Він мав сильний характер, велику життєву снагу, бо у його серці жила велика віра у Бога, віра в день, коли Україна стане незалежною. І діждався!

Ще напередодні цього великого Дня воскресла, ожила надія на волю, на самостійну Українську державу не в одного патріота-українця. У Болехові, як і по всій Україні, організувалась група людей-однодумців, що стала тою рушійною силою демократичних перетворень у місті, що будила болехівчан із летаргічного довгого сну покори, страху... В цій групі провідником був Степан Чекалюк. Врівноважений, спокійний, вмів переконувати. Наражав себе в той час на небезпеку, але не думав про це. Його виступи на вічах, на зібраннях були глибокими, кожна фраза підтверджена фактами. Говорив завжди стислим голосом, було чути, як важко він дихає, як не вистачає йому повітря... Проте ніхто ніколи не чув з його уст нарікань, скарг на здоров'я, на умови життя... Його дім завжди був відкритий для кожного, а його слово поради-розради знаходила не одна людина. У нього побували всі, хто зазнав репресій. Степан Че-

калюк добре розумів кожного, бо самому довелося пройти шлях полів'язня.

За наказом крайового провідника Карпатського краю Роберта Степан Чекалюк був інструктором пропагандистів Станіславського обласного осередку пропаганди (керівник Аскольд). В кінці 1944 року арештований і засуджений військовим трибуналом військ МВС на 15 років каторжних робіт і на 5 років позбавлення прав. Було йому 22 роки (народився 14 липня 1922 року в м. Білий Камінь Золочівського повіту на Львівщині). Син священика, колишній учень Калуської гімназії та фізико-математичного ліцею при Долинській приватній гімназії, згодом студент Львівської Богословської академії. Працював на лісоповалі у Тайшеті (Краснодарський край), на мідних рудниках в Джекказгані (Казахстан), добував вугілля в шахтах Воркути. Пізнав, що таке більшовицьке свавілля. Його калічили фізично, проте дух його залишився вільним.

У 1956 році п.Чекалюк звільнений комісією Президії Верховної Ради СРСР.

Він завжди високо цінував науку, тягнувся до знань. Через те, що не було можливості стати священиком, продовжити справу батька-священика (УГКЦ була заборонена), вчився спочатку в Долинському філіалі Дрогобицького нафтового технікуму, пізніше у Львівському політехнічному інституті на енергетичному факультеті. Працював старшим інженером проектно-конструкторського бюро НГВУ «Долинанaftогаз». 1987 року вийшов на пенсію.

С.Чекалюк - людина енциклопедичних знань. Його поважали, до нього зверталися з різних проблем. Він поєднував роботу голови Братства ОУН-УПА з пошуковою працею, зібравши інформаційний матеріал про учасників визвольної боротьби 1930-1950 рр. (полеглих, суджених, депортованих, переселених). Результат майже десятирічних пошуків — книга нашої слави, нашої скорботи «Болехівський мартиролог». Йому належить і дослідження з історії церкви у Болехові.

Нагороджений Хрестом і Почесною грамота УГВР, ювілейною медаллю до 90-річчя від дня народження Степана Бандери, медаллю УПА.

Помер 26 липня 2003 року, похований на Волоському цвинтарі.

Брати-художники Тадей та Михайло Риндзаци

Їх єднає не тільки те, що народились в одній родині, що в ранньому дитинстві в них померла мама, що осиротілим дітям — одній дівчинці та п'ятьом хлопчикам — інша жінка з добрим серцем стала другою матір'ю. Тадея і Михайла назавжди об'єднала любов до високого мистецтва

Тадей 1941 року народження, а Михайло молодший на шість років. Тадей закінчив архітектурний факультет Львівського політехнічного інституту, а Михайло — Львівський інститут прикладного та декоративного мистецтва. Місце праці — Львівський державний академічний театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької. Художник-постановник Михайло Риндзак там творить вже 35 років, а головний художник Тадей Риндзак — 38. В жовтні 2000 року молодшому братові присвоєно почесне звання „Заслужений художник України”, а в березні 2002 року старший брат удостоєний високого звання „Народний художник України.”

Перше самостійне вирішення художником Т. Риндзаком були декорації та костюми п'єси „Наталка Полтавка.” Пізніше він створив сценографії до опер „Кармен,” „Корневільські дзвони,” „Князь Ігор,” „Юланта,” „Ріголетто”, „Тарас Бульба”, „Украдене щастя”, балетів „Коппелія”, „Даремна обережність”, „Пер Гюнт”, „Лебедине озеро” та ін.. Оформляв вистави у Національній опері України, в Санки-Петербурзі.

Перші самостійні роботи Михайла Риндзак як художника-постановника: оформлення вистав „Моцарт і Сальєрі”, „Пори року”, „Три товстуни”. З великою любов'ю і самобутністю оформив спектаклі української класики: опери „Наталка Полтавка”, балетів „Лілея”, „Лісова пісня”. Висока сценографічна майстерність Михайла Риндзак проявилась в балеті Л. Мінкуса „Баядерка”, операх Д. Верді „Трубадур”, „Аїда”, Д. Пучіні „Богема”.

Дарунком для міста від братів-художників став розпис каплички св.Івана, що на розі вулиць С.Стрільців та Стрийської

Хроніка вільного королівського міста на тлі історії Галичини

Якщо прийняти, що місту дали назву розбиті 1256 року Данилом Галицьким та розсіяні по Галичині болохівці, плем'я зі Східного Поділля, то першу письмову згадку про населений пункт під назвою Болехів можна віднести до другої половини 13 століття.

1323 р. – в бою з золотоординцями загинули князі Андрій і Лев, правнуки Данила Галицького. З їх смертю припинилась династія Романовичів.

1324 р. – пропольськи настроєні бояри Галичини обрали Галицько – Волинським князем сина мазовецького князя Тройдена 14-річного Болеслава. Київщину та Подніпров'я захопили литовські феодалі на чолі з Гедеміном. Болеслав доводився внуком князю Юрію по материнській лінії. Оточив себе поляками, хоч і прийняв православ'я, відсторонив від себе бояр, заохочував навернення українців до католицизму.

1340 – отруєно Болеслава на боярському бенкеті. Змову організував дуже впливовий боярин Дмитро Дедько. Бояри запросили на княжіння литовського князя Любарта.

1349 – повторна спроба короля Казимира 111 захопити Галичину і Волинь. Війна з Литовським князем Любартом за Галичину й Волинь тривала три роки.

1352 - за мирним договором Галичина відійшла до Польщі як особисте володіння короля. Проте, в Галичині зберігались адміністрація, судова й грошова системи княжих часів.

1370 – після смерті Казимира 111 Галичина, як і Польща перейшли у володіння до угорського короля Людовика. Керувати Руським королівством він призначив свого родича Володислава Опольського, який з 1372 по 1378 роздав польським колоністам (переважно збіднілій служивій шляхті) понад сто сіл Прикарпаття.

1371 – перша письмова згадка про болохівські землі в грамоті угорської королеви-матері Ізабелли, які вона подарувала Данилові Дажбоговичу за добру службу. Її син Луї Угорський заповнив галицькі міста угорськими урядовцями та військовими, почав спроваджувати до краю купців з Німеччини (переважно євреїв), які мали витіснити українських купців та бояр, ослабити їх владу та авторитет.

1385 – початок об'єднання Польщі й Литви (Кревська унія)

1387 – польсько – литовські війська під командуванням Ягайла, литовського князя одруженого на дочці Казимира 111, вигнали угорців з Галичини.

1434 – у Великому Литовсько – польському королівстві розпочинаються реформи, що призводять до змін у всіх сферах життя краю. Українських бояр та воевод формально прирівняно в правах з польською шляхтою, проведено адміністративні новації, внаслідок яких створено Руське воеводство з центром у Львові. До нього входило п'ять земель: Львівська, Галицька, Перемишльська, Сяноцька, Холмська. Кожна земля мала свій сеймик. До воеводського сейму обиралися сенатори. Кожна земля мала подвійне підпорядкування: королеві і воеводі, сеймику і великому воеводському сейму. Землі склалися з повітів. Їх межі в основному збігались з удільними князівствами. На чолі повіту стояли старости. Вони здійснювали адміністративну, судову, податкову та поліційну функції. До складу повіту входили три волості. Болехів входив до стрийського повіту. Перша половина 15 ст. – закріпачення селян шляхом прикріплення їх до фільварків, що робило їх напіввільними. Кожен селянин мусів відробити у фільварку 14 днів на рік.

1435 – сейм приймає ухвалу про те, що селянин має право піти від пана лише на Різдво після сплати чиншу (податку) натурального чи грошового.

1490 – 1492 – на Покутті спалахує повстання Івана Мухи та Андрія Борули. Десь тоді починається спорудження (або відновлення) Болехівського замку, як оборонної споруди, очевидно в районі Соломонової гірки.

16 ст – місто "опускається" з Соломонової гірки, Стрийської гори та Довжки, забудовуються рівнинні ділянки Волоського села, Руського Болехова, поступово формується центр в районі Шляхетчини – між нинішнім технікумом та костелом - огорожений ровом та валом прямокутник з дерев'яними стінами та воротами. Найімовірніше укріплене городище в 17 – 18 століттях звузилось до укріпленого феодального замку, в яке стікались околичні феодалі під час татарських набігів та повстань. Відомо, що під час походу Б.Хмельницького та Семена Височана на Львів шляхта з близьких міст та сіл переховувалась саме в Болехові.

1513, 1524, 1539, 1546, 1562, 1589, 1594 – роки спустошливих набігів кримських татар на Галичину. Шлях кочовиків пролягав через Снятин, Коломию, Галич, Рогатин, Жидачів, Стрий, Болехів, Калуш, рідше – Галич, Калуш, Долина, Болехів.

1546 – перша письмова згадка про солеварню Емілії Гросовської.

1588 - до Болехова з Мазовша на 300 возах прибувають 420 переселенців – осадників з двома капеланами

1596 – підписано Берестейську Унію про повернення української церкви грецького обряду в підпорядкування главі вселенської (католицької церкви), що поклато початок примиренню та поверненню прав українському

духовенству, а з другого боку розкололо українське суспільство на прихильників та противників об'єднання, що пізніше стало причиною довгих воєн 17 століття, результатом яких відбувся поділ України між двома орлами: польським одноголовим та московським двоголовим.

1603 – польський король Сигізмунд 111 Ваза надає місту Магдебурзьке право. В територію міста не входили: Волоське село, Руський Болахів, Довжка, які мали свій гмінний уряд. Так тривало до приходу австрійської адміністрації. Відомо, що перехід з права "руського та польського" на "німецьке" передбачало швидкий розвиток міста, торгівлі та ремесел. Магдебурзьке право звільняло мешканців міста "від всякої влади, юрисдикції і зверхності воевод, каштелянів, старост, підкоморчих, возних й інших урядників королівства польського." "Німецьке" право надавалось місту, яке мало замок, ратуш, ринок, проживало багато ремісників, проводились щорічні багатоденні ярмарки. Для міщан Магдебурзьке право давало можливість стати осадником, тобто рільником, який мав право: володіти ланом чи пів ланом землі для власних потреб з правом оренди і суборенди (лан – 25 га), звільнятися на багато років від податків та чиншів, по закінченні терміну привілею платити помірний грошовий чинш та натуральний податок збіжжям, звільнятися з-під юрисдикції королівського та панського суду і переходити під юрисдикцію магістратського суду.

Управління містом здійснювали вїйт з радою (райцями) і "лавниками", які й складали магістрат. Вїйт з „лавниками” розглядали судові справи, а "райці" – адміністративні та господарські. Вїйт не обирався, а призначався. У державних містах, яким був Болахів, від імені короля вїйта призначав староста повіту. Призначеними були й чотири райці, які складали раду. Їх обирали за принципом: один від старости, другий від вїйта, третій від короля (або власника міста), а ці три – обирають четвертого. Кожен з обраних протягом кварталу виконував обов'язки бургомістра. На посаду лавника призначав вїйт. Члени міської ради слідували за сплатою у міську касу податку за землю (помірне), від двору (ворітне), від промислів та торгівлі, за надання послуг (лазня, пральня, цирульня та ін.) Вибори міської влади відбувалися щорічно на Петра (12 липня). В день виборів в церкві замовлялась служба божа, після якої старий вїйт та райці складали звіт про діяльність: вїйт за рік, кожен з радників за свій квартал, коли він був бургомістром. Звіт в основному стосувався надходжень до міського скарбу та видатків. За пропозицією старости міста, яку підтримував священник, присутні одноставно "вибирали" новий склад міського уряду. Вїйт та райці складали присягу, яку зачитував судовий писар. Основними джерелами наповнення міського скарбу були: мито, торговий чинш, домовий, ґрунтовий та податок на промисли, величина яких не була постійною. Так, величина ґрунтового податку вираховувалася від розміру ділянок: лан (25 га), лаз (1/16 лану), нива (1/8 лану). Відповідно за лан платили 48 грош,

переселенці з Польщі (підсадники, загородники) платили 10 грош, а комірники (квартиранти) – 6 грош. Натуральний податок (десятина), як обов'язковий, включав – 100 кг жита з лану, 200 кг вівса, одна курка, 20 яєць.

Надаючи містечкам Магдебурзьке право, королі переслідували кілька цілей: сприяти швидкому розвитку економіки міст, їх розбудові, заселяти слабко заселені терени (напр. після війн, епідемій та набігів кочовиків) переселенцями з Польщі, які ставали надійною опорою королівської влади в Україні. Такі міста ставали фортецями на випадок нападу ворога, а також торговими центрами, де відбувалась оптова та роздрібна торгівля. Міста з Магдебурзьким правом мали як правило "право складу" - згідно з королівським указом купці були зобов'язані зупинятись для торгу в кожному містечку. За це вони платили торгове мито і торговий збір. Купці – чужинці змушені були продавати й купувати товар лише оптом. За виконанням правил торгівлі наглядала торгова поліція від магістрату. Купці – іноземці не мали права здійснювати торгові операції між собою. Крім цього існувало правило дорожнього примусу. Суть якого полягала в тому, що коли купець минав місто з правом складу, на нього накладався штраф або конфісковували товар. Існували три категорії купців: оптовики "суконники", які здійснювали міжнародну торгівлю – найбагатша гільдія. "Бідні купці" – торговці, що спродували товар, який брали під реалізацію в багатих купців і продавали товар місцевого виробництва. Перекупники – здійснювали роздрібну торгівлю в крамницях на ринку.

На ринки Західної Європи, Криму, Молдавії, Туреччини, Угорщини галицькі купці вивозили: конопляне та лляне полотно, шапки, шкіряне взуття, шнури, мечі, ножі, залізо, віск, мед, худобу, коней, сіль. Ввозили – вина з Греції та Угорщини, шовкові тканини, ювелірні вироби, дорогу зброю, вироби зі скла, прянощі, кав'яр, арабських скакунів та ін.

1633 – Сеймик галицької землі прийняв рішення про запровадження стандартів мір і ваги, якими визнавались: корець (100 кг), лікоть (0,33 м), фунт (453,5 гр) кварта (1 л), бочка (480 л).

1643 – сеймик встановив митні та податкові збори – не більше 7 % від вартості товару. Диференціації купців сприяв указ Стефана Баторія від 1577р., який визначав права, види товарів та обсяги торгових операцій для різних категорій купців.

1620, 1667, 1672, 1695 – напади кримських татар та турків на Прикарпаття.

1668 – в місті засновано церковне культурно-просвітне братство за аналогією до Перемишльського та Львівського, яке започаткувало національну освіту.

1672 – перемога війська під орудою польського короля Яна 111 Собеського над татарами під Калушем, відбито з полону більше 10 тисяч бранців Болехова, Стрия та околиць. Полонених кримчаків розселили в околицях сіл Солуків, Княжолука, Тисів та ін.

1674 -75 – внаслідок нападів турків та татар, неврожаю в краю виник голод. Того ж року Турки пограбували та спалили Скит Манявський.

1677-78 – осінь та зима були настільки теплими, що на Різдво люди ходили босими.

1684 – в результаті підписання між Московією та Польщею "Трактату про вічний мир," за яким було поділено Українські землі – Галичина, Волинь та Полісся (без Києва) залишалися в складі Речі Посполитої, а Лівобережжя, Київ, Сіверщина, Запоріжжя і Стародуб відходили до Москви. Того ж року Ян 111 Собеський видав королівський універсал, яким звільняв українське духовенство від всяких повинностей та поборів і формально прирівняв у правах з духовенством католицьким.

1740 – 41 – селянське повстання в Долинському старостві, яке охопило й Болехівщину. Причина повстання: посилення поборів з селян – так можновладці намагалися вирішити проблеми значного економічного занепаду, яке розпочалося в Польщі ще наприкінці 17 століття. Повстанці застосовують опришківські методи боротьби: загони дислокують не в містах, а в горах. Поява загону опришків на Гуцульщині під проводом Олекси Довбуша.

1759 – напад на місто опришків на чолі з Іваном Бойчуком. В складі 30 – особового загону були й Запорозькі козаки. Опришки пограбували багатих торговців, лихварів та солезавод. Внаслідок перестрілки центральна частина міста згоріла.

1760 – місто звільняється на три роки від сплати до королівського скарбу двох податків: чопового (за торгівлю алкоголем) та шеляжного (торгового).

1768 – Болехів платив до королівського скарбу 137 злотих шеляжного та 92 злоті чопового на рік.

1772 – перший поділ Польщі між Австрією, Прусією та Росією. 14 лютого австрійські військові частини під командуванням фельдмаршала Естергазі зайняли Дуклю. 10 червня ввійшли в Стрий, 11 – в Болехів.

1772,1774,1780 – роки проведення адмінреформи. Території Західної України надано стару з 12 ст. назву – Галичина та Лодомерія (від міста Володимир на Волині), утворено 19 округів. До Стрийського входили Долинський, Калуський, Самбірський та частина Галицького староств. Кож-

ному окружному уряду підпорядковувались магістрати (міська влада) та домінії (шляхетські володіння).

1773 – Йосиф 11 вдруге відвідав Галичину. За словами цісаревича галицький селянин "нещасне створіння, яке, фізично існуючи, нічого, крім людської подоби, не має". Для вирішення нагальних місцевих проблем створено т.зв. "Надвірну канцелярію для Галичини." За рішенням канцелярії знесено монастирі на Соломоновій гірці та Волоському селі, як ветхі, закрито старий цвинтар, що знаходився за колишніми валами кріпості, біля нинішньої художньої школи, потік, який тік попри міську церкву спрямовано в бік Малинівки, річку Сукіль перекинута в нинішнє річище, розпочато прокладання нової головної дороги до Стрия, на Гутовому полі (біля каплиці св. Івана) збудовано касарні – чотири дерев'яні бараки оточені високим парканом та обсажені глодом. До 1802 року в касарнях стояв батальйон стрийського гарнізону. Навпроти касарень збудовано аустерію - заїжджий двір та поштову станцію. Поруч були обора та стайня на 20 коней. Аустерії існували за рахунок великих доходів за перевезення імпортованих товарів та пошти. Занепали при введенні в дію залізниць.

1774 – скасовано власність на надра, солезавод стає державним, хоч і надалі утримується Йоахімом Потоцьким. З герба Потоцьких до міського переходить зображення трьох топок солі.

1784 - з Німеччини прибули перші колоністи 16 родин, 110 осіб. Колоністи зайняли камеральні (державні) землі: Пехерсдорф (Криве), Яммерсталь (Буковець). В Болехові їх поселили в 12 будинків, які призначались для бідних євреїв (працювати на землі бідні євреї відмовились, переживавши, покинули збудовані за державний кошт будинки). Роком раніше до міста переселено за велінням імператора кілька сімей авраамітів – невеликої секти чеських деїстів, їх сліди донині залишились в прізвищі Чех.

1785 – перші статистичні дані про Болехів: 346 будинків, 2424 мешканців,

1245 – християн, 1179 євреїв. (Сюди не включено Волоське Село, Руський Болехів, Довжку).

1787 - всі землі, якими користувалися селяни, оголошено русти кальними, тобто, селянськими, ліквідовано кріпацтво і встановлено три дні панщини. Того ж року завершено інвентаризацію майна та опис земель Галичини та Лодомерії, що включала перепис населення (т.зв. йосифінська метрика). Очевидно за результатами перепису 1789 року Йосиф 11 видав закон, за яким 70% прибутку виробленої продукції мало залишатися у власності селянина, 12% віддавав державі, 18% - поміщику. Того ж року панщину замінено грошовим податком. Однак після смерті ліберального імператора (1790 р), реформи якого набагато переважали заходи фран-

цузької революції, дія цього закону була припинена, а панщину скасовано набагато пізніше (1848р.).

1789 – в місті створена перша німецько – єврейська школа (на місці нинішньої школи №1)

1790 – 1820 – будівництво твердого путівця Стрий – Станіслав – Коломия. З цього часу занепадає старий торговий шлях Болехів – Жидачів – Львів. Окремі ділянки в містах були вимощені дерев'яною бруківкою, яку пізніше замінили кам'яну.

1795 – в Болехові засновано державну тривіальну (трикласну) школу.

1807 – дані перепису: місто з Соломоною гіркою -2063 мешканці, Руський Болехів з Доважкою – 836 осіб, Волоське село з Вавілоном – 3906 осіб. Разом в межах нинішнього міста - 6805 .

1810 – в місті працювали майстерні з дублення шкіри, 10 шевців, сукновальня, ткацька майстерня, пральня, два перукарі, 8 торговців городиною, один корчмар (!), 20 боднарів, 3 столярі, вуглярня на Доважці та цегельня на Соломоновій гірці, 7 мулярів, 15 пилорізів і теслярів, 4 візники, 2 музиканти, 6 кузень та ін. З 70 –тих років набули широкого використання залізо – мідні родовища Підбережна (вміст заліза – 13%). Руду вивозили на сколівську залізну гуту, де працювали німецькі та чеські спеціалісти.

1820 – дані про землеволодіння на території Болехова: двірські (панські) землі становили 88 га, церковні 30 га, селянські 2110 га. На випадок неврожаю кожне місто чи гміна мала своє громадське зерносховище (шпіхлер), де зберігався певний запас зерна.

1835 – в місті утворена пожежна команда.

1841 – відкрито нову чотирикласну школу.

1845 – збудовано шпиталь для бідних євреїв, яким опікувався кагал.

1848 – в результаті революційних подій скасовано панщину, 2 травня у Львові створено Головну Руську Раду на чолі з Г.Яхимовичем. З 15 травня почала виходити "Зоря Галицька" – орган ГРР – перша українська газета. Серед 12 окружних та 50 деканатних утворено Болехівську РР на чолі з Й. Охримовичем. До складу Ради ввійшли: 26 селян, 3 шляхтичі, 3 дяки, 3 священики.

1848 – Болехів сильно погорів, очевидно внаслідок протистояння новій владі з боку поляків, німців та євреїв. Така коаліція в майбутньому буде утворюватись на кожних виборах до міського уряду.

1850 – засновано міський суд (нинішнє адмінприміщення технікуму). Там же розміщувались пошта.

1852 – молодий цісаревич Франц - Йосиф I знайомиться з Галичиною. На місці обіду біля дороги Болехів – Моршин він власноручно посадив дуб.

1855 – сільські громади стали підпорядковуватись не поміщикам (дворам), а повітовим властям.

1853, 1873 - містом двічі перейшла епідемія холери. Мертвих хоронили на узгір'ї Бані та біля другої школи - саме там збереглися високі хрести.

1857 – збудовано капличку на місці появи Матері Божої в урочищі Бучники, що на стрийській Бані.

1865 – в місті проживало 7694 особи, 1869 – 8142, 1874 – 6600, різниця в півтори тисячі осіб - померлі під час другої епідемії.

1867 – імперія дістала нову назву Австро – Угорщина. Крім німецької державною стала угорська мова – всі урядові документи, посвідчення писалися двома мовами до 1918 року. На території Галичини другою урядовою мовою була польська.

1868 – наступило право продажу (закладу, поділу, спадкування) землі. Як результат "ефективного господарювання" на кінець століття 84% всіх поміщицьких земель Долинського повіту перейшла до рук єврейських лихварів, 8% з решти цих земель вони тримали в оренді. 60 –ті роки – початок безкінечних судових процесів громад сіл з дідами за пасовища, сінокоси, ліси. Поміщики незаконно присвоювали собі колишні громадські землі, якими з діда-прадіда користувалися селяни. 1864 рік хлібороби з Довжки та Руського Болехова склали петицію до суду, в якій замість підписів хрестики, домагаючись права користування лісом та пасовищами біля Болехова.

1872 року селяни Човган виступили проти дідача Закревського, коли власті передали йому 150 моргів (75 га) пасовищ.

1872 – прокладено водопровід від каплички в Бучниках до солезаводу

1873 рік прокладено залізну дорогу Стрий – Станіслав через Болехів. Землю для колії у 162 господарів Болехова купив ексгерцог Альбрехт. Поява залізної дороги сприяла освоєнню лісових багатств краю. Того ж року в Болехові організовується Дирекція лісів, утворюється лісова школа для підготовки спеціалістів – лісівників. 1881 року Дирекцію переносять до Львова, а в Болехові утворюється регіональне управління лісами.

1874 – Болехівський солезавод, як одне з най успішніших підприємств галузі в Галичині налічувало 49 робітників, 10 службовців, завод продукував від 50 до 70 тисяч центнерів солі на 500 тисяч золотих ринських. З цих часів при заводі засновано духовий оркестр, який проіснував до середини 60 – тих років 20 століття.

1875 -77 – біля недавно прокладеної колії (нинішній цех №3 БЛК) виникає нафтопереробний завод (рафінерія) Бакенрота, який працював до першої світової війни. Згорів 1914 року під час літньої кампанії.

1880 – початок масової еміграції селян до Америки. За тридцять років з Долинського повіту емігрувало 13320 осіб.

1883 – на гарбарнях Болехова працювало 260 робітників. На фірмі Гауптмана, яка випускала взуттєву шкіру, працювало біля сотні робітників. Продукція славилась у Європі, її купували в Румунію, Росію, Угорщину. На кінець 19 століття грабарський промисел підупадає, проте в Болехові працювало дві фабрики по 40 – 60 робітників і дві – по 15 -20, що залишило місто в числі найбільших центрів шкіряних промислів Галичини.

1883 – утворюється перше лісопереробне підприємство, на якому працювало 75 - 80 робітників. Виробляються пиломатеріали, які в основному забезпечували нужди Галичини. 1910 р. підприємство купує надвірнянський корчмар Хаїм Гріфель. Виробництво розширюється, продукція йде на експорт в Німеччину, Англію, Голландію. Працювало близько 500 робітників.

1883 – в міському парку встановлено пам'ятник Яну Собеському на честь перемоги об'єднаних європейських армій на турками під Віднем 1683 року. Після війни зруйнований більшовиками.

1884 – приїзд до Болехова родини Озаркевичів, в тому числі й Наталії Кобринської. Влітку того ж року Іван Франко прочитав у місті реферат про Самійла Кішку.

1894 – на міжнародній виставці у Відні премійовано годинник роботи Віктора Василевського (1848 – 1932). Зберігся будинок Василевського з різьбленими колонами по вул. С.Стрільців. В столицях Європи гриміла слава Болахівської землячки і магістратсько - красної стипендіатки Марселіни Коханської – Сембріх (1858 – 1935) – відомої польської співачки, яка, проте, як відзначав І.Франко, чомусь ніколи не віддячила своїм співом нашому красві.

1894 – збудовано новий корпус школи, яка стає 5-ти класною чоловічою та 4 – класною жіночою. З 1903 обидві стають шестикласними.

1895 – депутація (220 осіб) обурених незаконними утисками та шахрайством місцевих урядовців селян на чолі з отцем – деканом Іваном Озаркевичем прибула до Відня . Франц – Йосип I прийняв делегацію з 6 осіб, обіцяв розібратися та допомогти. Кінець 19 століття – зміна грошової одиниці в імперії, певна економічна стабільність в економіці міста, що однак не позначається на рівні життя українського населення: смертність дітей до одного року сягає 40 осіб на тисячу народжень, кожна четверта дитина

помирала не досявши п'ятирічного віку. На майже сім тисяч населення працювали тільки три лікарі, одна аптека, чотири акушерки. Неписьменність серед українців сягала 70%, процвітало пияцтво та нужда. Не спостерігалось жодних форм політичного та культурного життя. Роль просвітників взяли на себе священники, власне церкви були єдиним притулком українства та певного ступеня організованого суспільного життя. Навколо родини Озаркевичів організовується громадське й політичне життя міста.

1910 – в місті утворюються осередки "Просвіти." Перед початком Першої світової війни в місті працювали чотири лікарі (Микола Підліський , Кость Ікалович, Арнольд Сгер та Яків Блюменталь), один ветлікар (Л.Борнштейн), каса хворих. Силами Кобринської організовано "Товариство охорони дітей," кілька осіб входило до товариства "Сокіл." Загальна характеристика стану українства – "в'ялість українського патріотичного руху " (Р.Скворій)

1914 – Австрія вступає в війну, масова мобілізація до війська. Російська армія прориває фронт і 3 вересня входить до Болехова. Нова окупаційна влада направляє свій перший удар по українських установах та церкві: репресовано відомих діячів І.Левинського , В.Охрімовича, С. Озаркевича (брата Н.Кобринської), Андрея Шептицького вивозять вглиб Росії, закриваються всі українські організації просвітнього та економічного характеру, закриваються українські газети, Галичина оголошується "матір'ю слов'янства," а прихід російської армії – визволенням краю, актом возз'єднання "русских земель." Благо західняки звали себе русинами. Під загрозою поразки Відень дозволив сформуванню українське ополчення в кількості двох куренів добровольців, хоч відгукнулося на заклик більше 50 тис. патріотів. Керували куренями Г.Коссака та С. Горак, курені входили в склад 55 дивізії під орудою Фляшмана.. Лінію фронту вдалося стабілізувати по карпатському хребту. Від вересня до квітня 1915 року відбувалися позиційні бої з перемінним успіхом.

1915 – 2 квітня наступ російської армії в т. ч. дивізії Каледіна в районі Маківки, яку обороняли Січовики. Внаслідок тривалих боїв, що тривали до 29 квітня Маківка потрапила до рук росіян. Січовики втратили 42 осіб вбитими, 76 раненими, 35 потрапило в полон. 2 - 5 травня курінь Коссака відновив становище. Січові стрільці пішли в наступ. Пройшовши через Тухлю, Камінку, Сукіль, Поляницю і Тисів, 16 травня вступили в Болахів і кілька днів простояли в запасі. Їх радо вітала Н.Кобринська та свідомі українці, які в українських формуваннях вбачали майбутню армію.

1915 – 1917 – важкі часи для міста та його жителів. Внаслідок бойових дій знищено до 40% житлового фонду, запроваджено військовий стан та карткову систему розподілу продуктів.

1 листопада 1918 - проголошено утворення Західно – української народної республіки. Українська галицька армія, основою якої стали УСС, вела бої з поляками за Львів. Осип Рудницький та Дмитро Глинський вояки УГА з Болехова. Влада ЗУНРу в Болехові була лише 5 місяців, керували містом комісари з числа українців – юристів.

1819 травень – місто окупує польське військо (армія Галлера), Галичина та Волинь перейменовуються в Малопольщу Східну на відміну від Малопольщі Західної, до складу якої входила Лемківщина та Підляшшя. В Болехові панує голод. Єврейська національна рада міста випускає власні гроші – бони – вартістю 10,20,50 гелерів, які ”ходили” тільки в Болехові.

1922 - населення не приймає нову польську владу, ігнорує вибори до сейму та сенату (голосували 20% населення), чоловіки ухиляються від служби в армії, окупаційна влада закріплюється силою розміщених в містах військових частин.

1925 – польський парламент ухвалює т.зв. ”Кресовий закон,” за яким протягом 25 років мають бути стерті всі національні відмінності, а простіше – асимільовано українців. Діловодство навіть в українських церквах переводиться на польську мову.

1926 – страйк на фірмі ”Грифель,” яким керував робітник Степан Павлович.

1928 – збудовано електростанцію потужністю 190 тис.квт. на рік.

1928 – в місті 1446 будинків, 9017 осіб.

1929 – **33** – економічна криза, на тартаку Грифеля організовано локаут, підприємці за вказівкою уряду звільняють з роботи в першу чергу робітників – українців. В селах проводяться пацифікації - усмирення українського населення, яке виступало проти польської влади. Закриваються навіть початкові українські школи.

1938 – в місті проживало 10951 особа, 6406 виборців. Всі важелі економіки міста та місцевого управління були в руках не українців (євреїв, поляків, німців – постійно діючий протиукраїнський виборчий блок). За розподілом занять можна простежити національний склад населення міста: промисловців – 300, ремісників -2900, робітників – 2300, гендлярів – 1600, рільників – 2700, урядовців – 1000, вільних людей 150. Болехів з присілками налічував 40,42% українців, 34,41 % євреїв, 25,17 % поляків та німців.

1939 – початок Другої світової війни, поділ Польщі між Німеччиною та СРСР. За таємним протоколом договору про ненапад від серпня 1939 року Західна Україна відійшла більшовикам. Населення хлібом-сіллю зустрічає вояків. Та вже вночі з 17 на 18 вересня зникають українські прапори, по-

чинаються арешти українських інтелігентів, священників. Якщо згадати, що членами КПЗУ на 90% були євреї, стає зрозумілим, хто давав інформацію новим господарям. Закрито всі українські установи, газети, товариства, читальні. Репресовано і вислано власників земель та багатих господарів, директорів фабрик та заводів. Останні націоналізовано. Німецьке населення міста після одержання компенсації за майно покинуло Україну. Того ж року утворено Болехівський район, в який входили села Вітвицького куша, Тяпче, Гошів та села, які входять тепер до складу міської ради. На танках червоної армії прибуло все керівництво району, районний комітет партії та райкому комсомолу.

1940 – 15 грудня проведено вибори до місцевих рад. Депутатами та головами громад стали лише ті, кого рекомендував райком партії, більше того, обраних сільських голів затверджувало бюро райкому. На відміну від австрійського та польського законів про вибори совітський варіант був безальтернативним, що розчарувало галичан і дало зрозуміти, з якою демократією вони мають справу.

1941 - вступ СРСР в другу світову війну, фашисти в Болехові вже наприкінці червня. 31 червня у Львові проголошується незалежна Україна. Фашисти арештовують Провід ОУН, як і активістів у містечках та села. ОУН іде в підпілля. Починається підготовка до масового збройного опору окупантам. З липня по кінець серпня проливні дощі (” змиває червону заразу”, - говорили в місті). У всьому Карпатському підгір’ї починається голод, який досягає апогею весною наступного року. Восени 41 фашисти проводять першу акцію знищення євреїв, через кілька місяців – другу. Знищено більше трьох тисяч сповідників віри Мойсеєвої. Братські могили – в Тянівському лісі та біля Окопища.

1942 – **43** - початок збройного опору фашистам, формування з розрізнених загонів на Поліссі та в Карпатах повстанської армії.

1944 – в серпні лінія фронту переходить через Болехів, фашисти відступили в гори до лінії Арпада, що проходила по гірських хребтах. Три ешелони дзотів, укріплень, мінних полів і т.ін шириною 80 км вважались непрохідними. У вересні 44 створюється спеціальний 4 Український фронт, якому поставлено в завдання штурм лінії Арпада. В листопаді цього ж року Червона армія, втративши половину особового складу, витіснила фашистів з території Закарпаття.

Початок масового вивезення болехівчан в Сибір. Вивезенню підлягали багаті селяни, інтелігенти, що скептично ставились до радянської влади, звинувачені в співпраці з фашистами особи та їх сім’ї, священники, підприємці та ін. Окрему категорію складали сім’ї партизанів та вояків УПА, зв’язкові, постачальники одягу, харчів, зброї. До 1952 року з міста

вислано більше 900 осіб. Втрати населення за роки війни складає більше шести тисяч (3000 євреїв розстріляно, 200 осіб німецького походження покинули місто, біля двох тисяч поляків виїхало до Польщі). Рівень населення впав до рівня початку 19 століття.

1946 – 48 – до Болехова переселено біля 200 українців Лемківщини, що ввійшла до складу Польщі.

1962 – ліквідовано Болехівський район, місто приєднано до Калуського.

1964 – місто приєднано до Долинського району.

1989 – активісти ТУМу під час зустрічі з кандидатом до Союзного парламенту Д.Павличком вперше вийшли з національними прапорами.

1990 – проведено перші демократичні (альтернативні) вибори. До міської ради обрано 35 депутатів. Абсолютну більшість від блоку ТУМу та Руху (ТУМ очолювали Роман Скворій та Михайло Мельник, Рух - Ігор Григораш). Рада міським головою обрала Василя Луцика, члена Правління ТУМу. За рішенням міської ради ліквідовано більшовицькі символи, національний прапор вживався нарівні з державним, закрито музей Брежнєва, перейменовано вулиці, місту надано український характер. За ініціативою Лариси Дармохвал, голови відновленого в місті Союзу українок, започатковано святкування дня Св.Миколая, Дня міста, Дня ЗУНРу, Івана Купала. Прийнято рішення про порушення процедури надання місту статусу міста обласного значення. За ініціативою та при активній участі Романа Скворія урочисто відкрито пам'ятник Н.Кобринській.

1991 - 7-8 жовтня вперше проведено День міста. Ще ніколи стільки гостей не приймало місто. Крім масових заходів: театралізованого дійства, в якому відображено історію Болехова, концерту відомих артистів (Л.Кадирова, Василь Жданків, гурт "Вій") в переповненому залі лісокомбінату була проведена зустріч з відомими політв'язнями-десидентами. На вечорі виступили: Михайло Косів, Іван Кандиба, Ярослав Лесів, Василь Стрільців.

1993 - Постановою ВР України місту присвоєно статус міста обласного значення, рішенням обласної ради в склад міста включено шість сілрад, 10 сіл.

1994 – Болехів зустрів перший всесвітній з'їзд Союзу Українок.

1995 – досягає свого піку падіння виробництва, найвищим є безробіття. Початок масової трудової еміграції до сусідніх країн: Польщі, Чехії, Росії, Німеччини, Італії, Іспанії, Португалії, Англії, Канади, США.

2000 – початок росту виробництва на підприємствах міста. Малий бізнес дає 25% загальноміського обсягу без врахування дрібної торгівлі.

2001 – вперше за роки незалежності розпочато ремонту будинків у центральній частині міста, приміщень лікарні, державних установ, шкіл, ремонт доріг, реконструкцію пл. І.Франка. Капіталовкладення в міську інфраструктуру сягають 400 тисяч гривень на рік.

2002 – з метою відновлення виробництва через зміну власника, розпочато процедуру банкрутства на ВАТ БЛК та ВАТ ССЗ. Реконструюється приміщення колишнього керамзитового заводу під шкірзавод (підприємець Бунчак О). Намітився стабільний ріст виробництва на підприємствах міста. Обсяг виробництва досяг половини рівня 1990 року на цегельному заводі та ВАТ "Шкірянику."

2003 - у місті проведено Міжнародний фестиваль «Бойківська ватра.»

Природно - заповідні місця Болехівщини

КОМПЛЕКСНА ПАМ'ЯТКА ПРИРОДИ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ

“Скелі Довбуша”. Площа – 100,0 га. Поляницьке лісництво, кв.9, 14 Болехівського держлісгоспу. Унікальна пам'ятка природи та історії. Скелі Довбуша або Бубнищанський скельний комплекс - група пісковиків висотою 30 – 40 метрів поміж стиглих букових лісів. В скелях є три печери чітких геометричних форм. Народні перекази пов'язують історію цих печер з перебуванням тут народного месника Олекси Довбуша.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК (РЛП)

Поляницький РЛП. Площа – 1032,0 га . Поляницьке лісництво, кв.9, 10, 14 - 16, 22 – 26 Оригінальний щодо геоботаніки та ландшафту гірський масив в межах Сколівських Бескидів. Майже 80% території зайнято лісами: чисті букові насадження віком від 60 до 160 років; незначна частка належить мішаним буково-ялицевим та буково-смерековим лісам, є декілька ділянок смереково-соснових насаджень із реліктової сосни звичайної; поодинокі зустрічається береза пухнаста. Територія парку цінна як рекреаційний та етно-культурний об'єкт.

На території парку знаходиться гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення “Гірське озеро” Площа – 0,3га. Поляницьке лісництво, кв.23, вид.13

БОТАНІЧНІ ЗАКАЗНИКИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

“Магура”. Площа – 130,3 га. Козаківське лісництво, кв.31, вид.4, 11-13, 19, 26-30, 35-42, кв.32, вид.1-5, 11-13, 17 Унікальні збережені та вирощені насадження ялини та бука, що відповідають корінним типам лісу. В покриві - рідкісні та зникаючі види рослин: гвоздика карпатська, костриця карпатська, молочай карпатський.

. **“Федів”.** Площа – 121,0 га. Козаківське лісництво, кв.18 Збережені корінні деревостани з ялини карпатської і бука європейського на висоті від 770 до 1230 метрів над р.м. Внаслідок важко доступності збереглися реліктові та рідкісні види рослин: верес звичайний, аконіт строкатий, гвоздика карпатська.

ЗАГАЛЬНОЗООЛОГІЧНИЙ ЗАКАЗНИК МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

“Гирява”. Площа 39,1 га. Козаківське лісництво, кв.33, вид.14, 15. Збережені та вирощені насадження відповідають корінним типам лісу в жорстких умовах високогір'я Сколівських Бескидів на висоті від 1150 до 1225м над р.м. Постійне місце оселення рисі, оленя, борсука.

БОТАНІЧНІ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

. **“Резерват дуба”.** Площа – 5,5 га. Болехівське лісництво, кв.36, вид.30 Залишок дубових пралісів Прикарпаття віком 180 років. Запас – 220м³/га.

“Алея модрина”. Площа – 5,4 га. Болехівське лісництво, кв.50, вид.20 Насадження модрина вздовж дороги віком 120 років. Насіннева база.

“Дуб скельний”. Площа – 1,9 га. Болехівське лісництво, кв.52, вид.29 - 31 Окремі плодоносні дерева дуба скельного (57 дерев) та сосни чорної, які є насінневою базою.

“Тис ягідний”. Площа – 0,03 га.(3 дерева). Козаківське лісництво, кв.11, вид.13 Реліктова рослина. Вид, занесений до Червоної книги України.

“Щавна”. Площа – 13,7 га. Козаківське лісництво, кв.30, вид.7, 13, 17. Еталон високопродуктивного смерекового насадження віком 46 років, яке створено у відповідності до корінного типу лісу: мішане, стійке до несприятливих умов.

“Набивки”. Площа – 22,8 га. Сукільське лісництво, кв.9, 14 Висота – 1225 м над р.м. Відкрита ділянка без деревної рослинності, де зростають цінні та зникаючі види рослин: верес звичайний, вероніка альпійська, гвоздика карпатська, осока волосовидна. Ділянка оточена чистими смерековими насадженнями віком - 35 років.

“Олірки”. Площа – 7,4 га. Поляницьке лісництво, кв.32, вид.5, 7, 10 Болехівського держлісгоспу. Висота - 620м над р. м. Високоповнотне, рідкісне

для даних умов насадження, в складі якого є сосна чорна (реліктовий вид), бук європейський, смерека, ялиця.

ЗАПОВІДНІ УРОЧИЩА

“Багно”. Площа – 15,0 га. м. Болехів. Заболочена ділянка поміж полями, поросла вербами, осиками, очеретом. Місце оселення плазунів і земноводних, а також гніздування птахів.

“Тусули”. Площа – 590,0 га. Козаківське лісництво, кв.19, 20, 22, 24 Корінні деревостани, в складі яких смерека, бук звичайний. В рослинному покриві – реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин.

“Танява - 1”. Площа – 29,0 га. Болехівське лісництво, кв.5, вид.12 Високопродуктивне букове насадження віком 110 років у нижньому гірському поясі Карпат.

“Спалений дуб”. Площа – 22,6га. Болехівське лісництво, кв.7, вид.14, 21, 25. Високопродуктивне букове насадження віком 110 років.

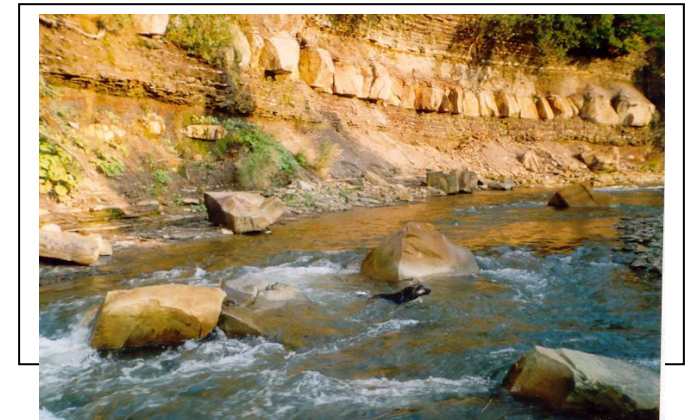
“Танява -11”. Площа – 7,0 га. Болехівське лісництво, кв.15, вид.4 Високопродуктивне букове насадження віком 120 років.

“Червоні береги”. Площа – 2,5 га. Болехівське лісництво, кв.51, вид.1 Біологічно стійке насадження дуба звичайного віком 80 років. Запас – 220м³/га.

“Басарабка”. Площа – 17,5 га. Сукільське лісництво, кв.23, вид.21, 39, 40 Штучно створене високопродуктивне насадження смереки європейської з ялицею білою. Вік – 110 років. Запас – 650м³/га.

ПАРК-ПАМ'ЯТКА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

“Арборетум”. Площа – 3,0 га. м. Болехів. Колекція декоративних порід дерев та чагарників. Зокрема: гледичія триколючкова, дуб червоний, бархат амурський, липа зелена, карія біла та карія бахромчаста, модрина широколукувата, сосна румелійська, тсуга канадська. Заснований 1873 року, один з найстарших в Україні. Потребує відновлення насаджень та ефективно охорони.

Місто й час

Давні музейні речі мовчать, за їх обрисами важко уявити, якими вони були, давні жителі міста?, а ще – де і як нам відчуті те, що відрізняє нас від них? Свідомо не враховуючи авт, комп'ютерів та інших позитивних та негативних ознак сучасності. Отож...

...Працювали на полі, важко давався хліб на пісних підгірських ґрунтах. Сіяли жито, пшеницю, овес, ячмінь, коноплі. Плекали худобу. Під нехитрі проникливі мелодії сопілок та дрімб, якими вправно володіли пастушки, на розлогих пасовищах паслися корови, вівці, кози, в дубових лісах – свині. Коли випадав сніг, оживав древній як світ промисел – болохівництво. Так називали полювання на вепрів, оленів, косуль зайців, а принагідно – на вовків та лисиць.

(Чи не від цього назва міста?)

...Черпали великими мішками з волячих шкур ропу з „вікон” – глибоких криниць, виливали на черіні й варили сіль. І вдень, і вночі не згасав вогонь. А коли мороз сковував болота та ріки, вусюбіч розбігалися вози з пудовими топками солі в далекі краї. (У 12 столітті, коли до Києва з Галичини не підвезли сіль, зчинився бунт). В середньовіччі сіль – дуже дорогий продукт (бідні горяни ще в 19 столітті використовували ропу - „солену воду” - для приготування їжі). Хто володів сіллю, той був паном ситуації. За часів Київської Русі доходи від солі йшли на утримання княжого війська.

... Давні наші краєви мусили мати сильні руки, добре здоров'я, воляче терпіння та неймовірну впертість: ніщо не давалося легко, кожна праця поглинала й виснажувала цілковито. Може тому робили все неквапно, статечно, ґрунтовно, ніби навічно. Й таким були самі: послідовними, як пори року, достойними з високим чуттям гідності, як газди на своїм, слівними, бо говорили мало, і їх слово мало якусь особливу вагу думки мислителя. Затаєна енергія думки й почуття вибухала радше співанкою-коломийкою, ніж роздратуванням та лайкою. Вміли слухати небо й дивитись на світ, як дитя: переживали перипетії Ранку, Полудня, Передвечір'я, Вечора та незбагненної Ночі, як сцени безконечної п'єси, автором якої був невидимий Хтось, до якого возселялися вранішні та вечірні молитви. Ніч уособлювали Нечисть, Чари й чаклунів, Мару та щось моторошне, як заклинання-ворожіння. Вночі відбирали в корів молоко, здоров'я в сусіда, розум у парубків, красу в невіст, щастя в наречених. Вдень відливали на воску переляк, замовляли хвороби, поїли зіллям, відвертали чоловіків, купали в молоці задля краси...

Новини оповідалися статечно, трагічні оспівувалися в баладах-голосіннях, від яких навіть у чоловіків мурашки бігали по тілу. Силачі боролися зброєю, безсилі, боязкі - чарами, навіюванням, силою думки-ненависті чи думки-зздності. Хтось помирав від цього, іншим ставало зле,

дуже зле... Безвихідь від безвілля топили в оковитій оті, кому зле, ...але жили...

...Як укладаються скиби в ріллю, як те, що влітку треба було пектися на сонці, а взимку мерзнути, так само укладався світ навколо поодинокі особи: мусив бути князь, як мусила бути зима, мусили бути злодії, як і вошки в лісі, мусила бути кара Божа – голод, цинга, холера, наскоки кочовиків – за скоєну неправду, мусила бути щоденна молитва, як натяг тягиви духа, мусила бути смерть, як і народження – не витлумачений акт милосердя Господнього.

...А ще були напади кочовиків... Шаленим вітром збурювала міщан вістка про ворога, що вже десь близько, що от-от увірветься до замчища. Хто встигав, - ховався за мурами, інші втікали в ліси та гори, поганяючи перед собою худобу-годувальницю. Скоро над містом зчинявся гвалт і писк. І коли, здавалося всі готові до зустрічі з невідомим, наступала тиша. Очі дозорців напружено, до сліз, видивляли овид. Спочатку з'являлась темна смужка, що швидко ширилася і росла. І вже через хвилину - другу ставала рухливою змією, що на очах переляканих горожан переростала у багатоголового дракона з кінськими ногами, який, минаючи мілкі заплави Суклії., наближався до міського замку. А позад дракона вже палахкотіли околиці. Недовгий штурм завершувався великим вогнем. Коли падали брами, дракон з хижими скісними очима вривався і пожирав усе живе...Надвечір втомлений пересичений людською кров'ю, дитячим жахом і нелюдськими прокльонами виповзав на рівнину, женучи перед собою ясир. Пов'язані бранці з очима повними невимовного відчаю, брели берегами, падали, скочувались до води, але міцні шнурки витягали їх і направляли вслід за драконом, що шукав захистку на ніч.

Все, що громадилося десятиліттями в одну мить ставало нічим: хати – попелом, худоба – чужою, вільні люди – бранцями, яких продадуть до турецьких галер.

...А ще були мори...В середині 13 століття ціла Західна та Центральна Європа була охоплена холерою. Завезені хрестоносцями з Близького Сходу азійські шури рознесли заразу по великих портових містах, а відтак по всьому континенту. Мор забрав половину населення Європи. Другою карою стали монголи. Може то страх перед мором зупинив кочовиків? Можливо через те вони втратили інтерес до Західної Європи?

...Князі київські та Галицькі витинають один одного в міжусобицях та війнах з боярами, вироджуються, дрібніють. В часи смуту, коли угорці в черговий раз захоплюють Галичину, в дарчій грамоті Дажбоговичу від 1371 року, слугі вірному королеви Ізабелли, вперше згадуються болохівські землі (або землі навколо міста, або землі, які належали болохівцям, племені, яке розсіяв по князівстві Данило Галицький 1256 року, або землям болохівників – мисливців, які заснували поселення.)

В кінці 14 ст. знесилена Галичина стає легкою здобиччю поляків. В кінці 16 ст. до міста прибувають перші осадники з Мазовша та Краківщини. Заселяються вільні землі та „звільнені” від власника території. Право сили не вимагало оправдання чи якоїсь іншої юридичної процедури. Все в руках короля, землі вдало прибраного князівства, що територіально переважало Польське, також. Через Галичину Польща вперше дісталася до моря, до Чорного. Через шість століть поляки вийдуть до Балтики, але втратять Чорне море. Ідея великої Польщі „од можа до можа,” що живила польських шовіністів так і не була зреалізована. На перешкоді завжди стояли русини– українці, які ніяк не хотіли бути ні малополяками, ні малоросами. Хвороблива протиукраїнська патологія сусідів пізнається в подібності медотів приниження та асиміляції...

... За поляками до міста, як і всієї Галичини масово почали прибувати євреї. Найдавніша дата на могилі міського цвинтаря – окопища 1645 рік, що свідчить про час поселення останніх в Болехові. Після вигнання жидів з Іспанії (1492 рік) вони перейшли до Німеччини і Польщі, Синедріон (уряд розсіяних у світі євреїв) перемістився з Кордови до Варшави й там пробував до 1772 року – часу розбору Польщі між Прусією, Росією та Австрією. Ця дата вважається останньою в його легальному становищі... Далі: “...пізнаєте їх по діяннях ...”

...З 1492 роком пов’язана ще одна подія – відкриття Америки, що мало велике значення не лише для Іспанії та Португалії, але й ...України. На Іспанію та Португалію, як манна небесна впали великі гроші (золото нового континенту), стає можливим нагодувати підданих. Експорт збіжжя у своїх руках тримали єгиптяни. Після вигнання арабів з Європи це на довгий час стало неможливим. Розпочалося освоєння українських ринків. Великий попит породив пропозицію. Українські магнати, що володіли велетенськими просторами найродючіших земель Європи, стали нечувано багатіти: надлишкового збіжжя в Україні справді багато. Вся територія забудовується фільварками, керівниками яких стають дуже часто вправні торговці – євреї. Щоб зберегти прихильність корони, українська шляхта приймає католицизм (більше 50 дворянських родів, якими пишаються поляки – українського походження: Потоцькі, Вишневецькі, Ганські, Ржевуські, Шептицькі, Дідушицькі і та ін.). Оскільки торгівля йшла через Польщу, посередниками - оптовиками стають, люди, які мають великі вільні капітали, – євреї. Коли з цієї точки зору подивитись на українську революцію 1648 року, багато фактів дістають нове тлумачення, стає зрозумілим, чому неспольщена здрибніла українська шляхта підняла народ проти поляків і їх поплічників і чому їх підтримали запорожці. З кінця 16 століття Україна вдруге стає „житницею Європи” (вперше – в античні часи, коли скіфи торгували збіжжям з греками). Осадників- переселенців з Польщі приваблює багатство України, вільні чорноземи, благодатний клімат. (Легенду про землю, яка стікає медом і молоком відродив пізніше Гітлер.

Німецькі селяни–бауери справді вірили, що вони скоро масово переселяться в Україну, а слуг -українців залишать на своїх бідних ґрунтах).

...Для оцінки прибутків, які давали поміщикам невеликі українські містечка, яким був і Болехів початку 17 століття, коли став керуватися Магдебурзьким правом, вдамося до приблизних підрахунків: в ті часи місто річно давало 40 тисяч золотих. Багато це чи мало? Кінь коштував 5 золотих, корова 3. Вартість останньої сьогодні складає тисячу гривень. Отже, місто давало чистого прибутку з ґрунтів та солі 13 мільйонів гривень за рік, що складає два сьогоднішніх річних бюджети міста! Було за що будувати замки та садиби, роздувати пиху! І водночас зневажати українського селянина й ремісника, потім і кров’ю якого створювалися багатства.

...Двісті років в Україні тривав активний збройний спротив. Лише після ліквідації Запорожжя та опришківства в Карпатах в Україні наступає „спокій.” Здавалося, два орли, один з яких двоголовий навечно заклали жертву. Для повернення на свій бік української шляхти Катерина надає звання дворян 5000 малоросам, чим остаточно запрягла їх в імперський віз.

В Західній Україні ситуація була ще трагічнішою – русини заходу України з кінця 14 століття перебували під польським чоботом. Селянство, як єдиний репрезентант українства було зведено до напівлюдської подобі. Про це з жалем писав імператор Йосип 1 1773 року після відвідання Східної Галичини. Після поділу Польщі австрійська адміністрація, побоюючись польської шляхти, задумує створити в Галичині противагу полякам в особі українців. Імператриця Єлизавета планує відкрити український університет у Львові, духовну семінарію для русинів, народні школи. Її син Йосип ІІ ліквідує, починаючи саме з Галичини панщину в імперії (указ до Львова так і не дійшов). Не забували русини й того, що мати-імператриця вишила і подарувала українцям синьо–жовтий прапор. Університет та семінарію не відкрили не лише через спротив поляків, але й через відсутність національних кадрів! Ідея впала на голий ґрунт. Вдалося відкрити семінарію у Відні при церкві св. Варвари, збудованої 1772 року.

Престиж мови та українства загалом за довгі століття неволі були зведені майже до нуля. В окремих районах Галичини на початку 19 століття в церквах українці молились польською мовою. Жодного видання, газет чи журналів не було! Те, що видавалося в Східній Україні (Котляревський, Гребінка), до Заходу не доходило.

Нація, яка в 17 столітті була майже суцільно письменною, за свідченнями іноземців, що жили в Україні, через два століття „братньої опіки та любові” поляків та москалів, стала на 90% неписьменною! Українство збереглося лише в одній суспільній верстві – закріпаченому селянстві та мало чисельній інтелігенції з числа дрібних поміщиків та священників. Реальний

стан мови в підросійській Україні показує такий факт: імператор Александр, що мав певне замилювання до козаків й утримував козацький загін, як особисту охорону, доручив професору Павловському записати „ісчезаюче малоросійське наречіє” для ІСТОРІЇ! Так виник перший опис тогочасної української мови.

„Русалка Дністровая” на Заході та Шевченків „Кобзар” на великій Україні заклали основи під український рух романтичного націоналізму, який дотепер не вичерпав свого потенціалу і є потужним політичним детонатором. Той детонатор спрацьовував при першій – ліпшій нагоді: 1848 року в місті утворюється Руська рада - український уряд, - що утримався неповний рік; 1918 року падає під тиском польської армії українська міська влада; 1941 року – після проголошення Української держави Я.Стецьком у Львові у всіх містах Галичини були готові перейняти уряд вихованці ОУН. Не сталося. Фашисти перешкодили, ув’язнивши центральне керівництво ОУН; 1991 року всупереч „історичній логіці,” – „советський народ” миттєво розпався на складові - здобуто незалежність для України, яку збудували більшовики, але не здобуто України, яку вимріяли романтичні українці! Від цього протиріччя – певне розчарування серед старшого покоління.

В кінці тисячоліття сили суспільних трансформацій запрацювали настільки потужно, що в горнилі видимих і невидимих „тектонічних зрушень” небагатьом вдається утримати рівновагу. Усвідомлення природності, закономірності, „запланованості згори” глобальних перемін приносить деяку певність. Починаємо розуміти, як належить сприймати світ і змінюватись відповідно до вимог часу, як обрати шлях, яким треба йти. Романтикам теж. Інакше на полі постійних внутрішніх конфліктів вижити неможливо. Проблеми, які вирішує Україна протягом десяти років століттями вирішувалися в інших державах, немає досвіду в людства щодо гуманного роздержавлення народного господарства, землі, освіти... людини. Хто знає, як з „совка” зробити господаря? Перед кожною особою стоїть завдання: знайти своє місце в новому житті, видушити з себе по краплині раба*: сучасне суспільство для свого повноцінного функціонування потребує ГРОМАДЯНИНА, людини, яка свій інтерес бачить в громадському, і громадський – в своїм.

- *раб – невільник, залежна людина: від годувальника, від роботодавця, від пристрастей, від заздрощів, від шкідливих звичок, від непродуманих дій, від лихослів'я й лиходумання, від тупості, від ледачості, від кволості думки, від ненависті та неприязні, від страху та невірства (перелік можна продовжити до безконечності – в кожного є „свій біс”). Про це вичерпно написав Григорій Сковорода.*

...Якими б скептиками ми не були, не можемо не бачити зміни навколо нас і в НАС! Таке солодке слово свобода стало нашим постійним супутником. Як тінь ангела за плечима, воно випростовує нас, наповнює життя змістом, піднімає очі до зір, до вищих космічних містерій, задля розуміння яких проходимо земні випробовування. Новий час кинув нове гасло: Хочеш? - Будь! Стань! Зробиш!

... Десь на мапі є маленька крапка – позначка нашого рідного міста. Місця, від якого почали свій земний шлях пізнання ми і сотні поколінь перед нами. Росте й чепуриться Болехів, через 400 років знову український. Буде таким, яким мріємо його бачити, якими будемо самі: світлими, відкритими, чистими. І пануватиме любов, взаємоповага та взаємодопомога.

Редактор

Лист з майбутнього видобутий випадково з інтернету пізньої ночі, коли не спалося...

Ванкувер, 2103 р.

Дорогий друже, Іване!

Ти знаєш, що я відвідав Україну як турист, тому все, що мені стало відомо, що я бачив – все залежало від гідів, які супроводжували нас. В Болехові ми були недовго, але побачили чимало такого, що приємно здивувало мене. Знаючи з яким нетерпінням ти чекаєш ширшої інформації, почну від того моменту, коли ми зробили першу зупинку на Стрийській горі й перед нами розгорнувся чудовий вид міста, перших відрогів Карпат, широкого водного плеса, що ніби огортає місто з півночі, а за ним, за монорейковою колією – Біогазовий завод та теплова електростанція, що працює на газі заводу. Завод переробляє всі побутові відходи (каналізаційні теж, нагадаю: місто як і села повністю каналізовані) й одержує газ та гумус – дуже родючу суміш – добриво для ланів.. Маленька колись річка Сукіль перетворена на велике озеро, вбрана в високі бетонні береги аж до підніжжя Дебри і об'їзної дороги. Нам сказали, що риба стала основним харчем горожан. Численні човни, деякі з вітрилами, плавали по річці. Прямо під Стрийською горою – низка трамплінів – я бачив стрибунів: може спеціально для нас вони демонстрували свою майстерність. Завдяки спеціальному покриттю стрибають протягом цілого року.

Ще мене вразили широкі вулиці, і диво – жодних парканів, тільки прекрасні живоплоти, всіяні різнобарвними квітами. Будинки переважно двоповерхові, від каплички св.Івана – трьох, а від костелу – чотирьох поверхові. Помальовані в яскраві світлі, чисті кольори, з дуже великими вікнами, широкими лоджіями. І все це потопає в квітах. Вони всюди: від пішохідних доріжок – до вікон, дверей, балконів, мансард та балконів. В силу того, що через місто мають право проїзду лише електромобілі, ніщо не перебиває запаху квітів. Це щось запаморочливе, фантастично-казкове – оце розмаїття запахів і барв!

Приємно здивувала забудова південно-східних схилів, що збігають до міста. Кілька яскраво - веселкових вервечок з поверхових будинків обіймають схил так, що вікна всіх помешкань виходять на південь або схід. Нам сказали, що в цьому кварталі проживає більше шести тисяч осіб.

В місті працюють кілька підприємств, що виробляють меблі та столярні вироби, шкіру для взуття, легкий пінобетон та керамічні блоки для будівництва.

Тепер про те, ради чого я приїхав сюди, що прославило місто на увесь світ – про аеростатні електростанції. Видовище захоплює і незвичайне. Високо в небі, немов у гігантському акваріумі, плавав аеростат. Приплюснутий, як океанічна риба, він утримував на десятих рамах, що опускалися з тіла “риби” вітряки, які оберталися з великою швидкістю. Вироблена електроенергія подавалась вниз кабелем, що проходив паралельно з міцною лінвою, якою “риба” припнута до землі. Спеціальна система керує роботою такої повітряної електростанції, вибирає висоту, на якій найпотужніші повітряні потоки, контролює напругу та потрібну частоту струму. Коли переважають висхідні потоки повітря, несуча рама вітряка лягає в горизонтальну площину. На одному аеростаті я нарахував десять вітряків-генераторів. Уяви собі, одна аеростатна електростанція забезпечує енергією все місто!! Це майже фантастика! Я стояв як зачарований і мало не заплакав з гордості за те, що люди цього міста витворили таке диво, і що я якось причетний до них: колись мої предки жили тут, я навіть сподіваюся віднайти їх хату і могили. ...Я довго стояв на мисі Стрийської гірки, оглядаючи величну панораму. Мені здавалося, що якась невидима аура переливаючись, огортає місто. Я намагався її відчути, відчитати, зрозуміти...

(Лист обривався, його продовження в інтернеті не було, після довгих пошуків, які надали моєму комп'ютеру, ніби нізвідки з'явилось повідомлення: ДОДУМАЙ І ДОПИШИ САМ. Я аж тоді зрозумів, що якимось незбагненим чином (може через часову дірку ?) на кілька секунд потрапив у майбутнє, і це наповнило мене невимовною радістю).

Редактор

